

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گفته‌ها

در قانون آیین دادرسی کیفری
اجرای احکام کیفری و اقدامات تامینی و

تربیتی

(دکترین و رویه قضایی)

جلد شانزدهم



تدوین:

موسی رحیمی

محمد مهدی مخبریان نژاد

رضا رحیمی دهسوری

انتشارات چتر دانش

عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام Iran, Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	اجرای احکام کیفری و اقدامات تامینی و تربیتی (دکترین و رویه قضایی) / تدوین موسی رحیمی، محمدمهدی مخبریان نژاد، رضا رحیمی دهنسوری.
مشخصات نشر	تهران: چتر دانش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۶۰ ص.؛ ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.
فروست	گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری؛ ج. ۱۶.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۳۲-۳؛ دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۱۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	آیین دادرسی جزایی — ایران — Criminal procedure — Iran حقوق جزا — ایران — Criminal law — Iran رویه قضایی — ایران — Jurisprudence — Iran زندانیان — ایران — Prisoners — Iran
شناسه افزوده	رحیمی، موسی، ۱۳۴۸ -
شناسه افزوده	مخبریان نژاد، محمدمهدی، ۱۳۶۵ -
شناسه افزوده	رحیمی دهنسوری، رضا، ۱۳۶۶ -
رده بندی کنگره	۹. KM46
رده بندی دیویی	۳۴۵/۵۵۰۵:
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۶۹۶۵۹ :
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیفا	

نام کتاب	گفته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری اجرای احکام کیفری و اقدامات تامینی و تربیتی (دکترین و رویه قضایی) جلد شانزدهم
ناشر	چتر دانش
تدوین	موسی رحیمی - محمد مهدی مخبریان نژاد - رضا رحیمی دهنسوری
نوبت و سال چاپ	اول - ۱۴۰۱
شمارگان	۱۰۰۰ :
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۳۲-۳ :
قیمت	۸۰۰۰۰ تومان :

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینبری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثارى همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

پیشگفتار

۴۵ به نام خداوند بخشاینده مهربان

همان به که نیکی بود یادگار	نباشد همی نیک و بد پایدار
نخواهد بدن مر تو را سودمند	همان گنج دینار و کاخ بلند
سخن را چنین خوار مایه مدار	سخن ماند از تو همی یادگار
ز گوهر ورا پایه برتر سزید	سخن را سخن دان ز گوهر گزید
چنان کن که بر داد پویی همی	تو ای آن که گیتی بجویی همی

شاهنامه فردوسی

سلامت و سعادت فرد و جامعه و روح و جسم در گرو کسب رضای خداست^۱ احکام الهی، حدود و مرزهایی است که خداوند مقرر داشته است و اجازه تجاوز^۲ و حتی نزدیک شدن به آن‌ها را نمی‌دهد^۳ یکی از وظایف حکومت برقراری نظم و مجازات تعدی‌کنندگان به حدود الهی است^۴، دستیابی به حقیقت مستلزم جمع آوری دلایل، تحقیق از متهم، بزه دیده، شاهد و سایر افراد ذی‌ربط در فرآیند دادرسی است، به‌گونه‌ای که به کرامت و حیثیت اشخاص آسیب وارد نشود، شرافت آیین دادرسی کیفری از آن جهت است که عهده‌دار بیان سازوکارهای رعایت و تضمین عدالت در فرآیند تحقیق، رسیدگی و اجرای حکم است، و اهمیتش به این خاطر است که قوانین جزایی ماهوی را از حالت سکون خارج کرده و با در اختیار قرار دادن ابزار مناسب، مسیر را جهت اجرای عدالت ریل‌گذاری می‌کند.

با توجه به گستردگی منابع مورد نیاز جامعه حقوقی، کتاب حاضر که دفتری از مجموعه ای ۲۰ جلدی است به اجرای احکام کیفری و اقدامات تامینی و

۱. سوره مائده، آیه ۱۶ ﴿يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ﴾

۲. سوره بقره، آیه ۲۲۹ ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

۳. سوره بقره، آیه ۱۸۷ ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا﴾

۴. سوره صاد، آیه ۲۶ ﴿يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ﴾

تربیتی اختصاص یافته است و به شرح و تفسیر مواد قانونی مرتبط با اجرای احکام کیفری و اقدامات تامینی و تربیتی از قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ به ترتیب زیر پرداخته است:

- نظریه‌های شورای نگهبان
- دکترین و اندیشه‌های حقوقی
- منابع معتبر فقهی و فتاوی مشهور فقیهان
- آرای وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عالی کشور
- آرای قضایی شعب دادگاه بدوی و تجدیدنظر و دیوان عالی کشور
- نظریه‌های مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه
- نظریه‌های مشورتی اداره کل حقوقی سازمان قضایی نیروهای مسلح
- قوانین و مقررات مرتبط

از اندیشمندان و دانشجویان گرامی تقاضا دارد از طریق نشانی‌های زیر با ارائه پیشنهادها و نظرات نگارندگان را مورد عنایت و لطف قرار داده و یاری رسانند.

موسی رحیمی

MosaRahimi@hotmail.com

مهدی مخبریان نژاد

Mm_mokhberiannejad@yahoo.Com

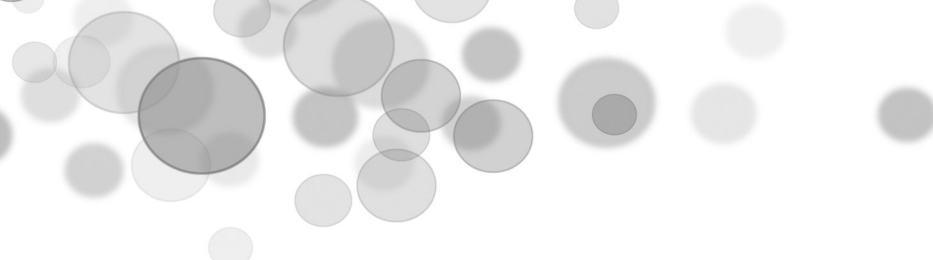
رضا رحیمی دهنسوری

RezaRahimi127@yahoo.Com

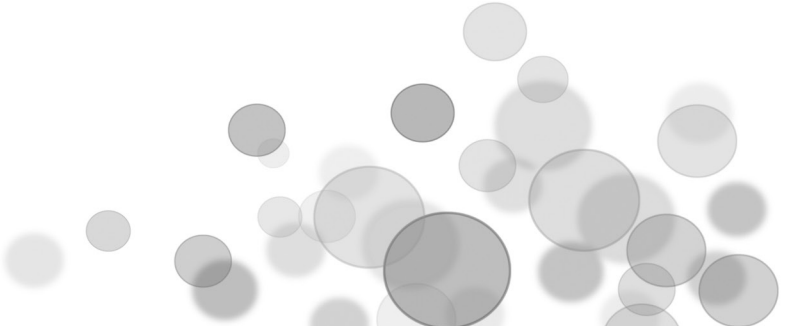
فهرست

- پیشگفتار..... ۴
- فصل اول - قواعد کلی حاکم بر اجرای احکام کیفری..... ۹**
- بند ۱- دادستان، مجری احکام کیفری..... ۱۰
- بند ۲- بررسی ساختار معاونت اجرای احکام کیفری..... ۱۳
- بند ۳- وظائف ابتدائی قاضی اجرای احکام کیفری..... ۱۶
- بند ۴- آراء کیفری قابل اجراء..... ۱۹
- بند ۵- قواعد کلی اجرای آراء کیفری..... ۲۰
- بند ۶- تعویق اجرای احکام کیفری..... ۲۷
- بند ۷- شرایط صدور قرار موقوفی اجراء..... ۳۱
- بند ۸- نحوه اعمال مقررات تعدد و تکرار جرم در مرحله اجرای احکام کیفری..... ۳۲
- فصل دوم- نحوه اجرای مجازات حبس..... ۴۱**
- بند ۱- الزامات زندان در اجرای مجازات حبس..... ۴۲
- بند ۲- نحوه محاسبه ایام بازداشت قبلی محکوم..... ۴۵
- بند ۳- الزامات قاضی اجرای احکام در اجرای مجازات حبس..... ۴۸
- بند ۴- شرایط اعطای مرخصی به محکومان در حبس..... ۵۱
- بند ۵- کانون اصلاح و تربیت..... ۵۴
- فصل سوم- نحوه اجرای محکومیت‌های مالی..... ۵۵**
- بند ۱- نحوه اجرای محکومیت به پرداخت جزای نقدی..... ۵۶

بند ۲- نحوه اجرای محکومیت به پرداخت دیه	۷۰
بند ۳- نحوه اجرای محکومیت به رد مال	۷۲
بند ۴- نحوه اجرای دستورات مالی دادستان.....	۷۳
فصل چهارم- نحوه اجرای سایر احکام کیفری	۷۷
بند ۱- اجرای مجازات های منوط به درخواست محکوم له	۷۸
بند ۲- اجرای حکم به سلب حیات و قصاص	۷۸
بند ۳- اجرای حکم به تبعید یا اقامت اجباری.....	۸۰
بند ۴- اجرای احکام رفع تصرف عدوانی، مزاحمت و ممانعت از حق	۸۲
فصل پنجم- نحوه اجرای قرار تعلیق اجرای مجازات، آزادی مشروط، قرار تعویق صدور حکم، نظام نیمه آزادی و آزادی تحت نظارت سامانه های الکترونیکی.....	۸۵
بند ۱- کلیات	۸۶
بند ۲- اجرای قرار تعلیق اجرای مجازات	۸۸
بند ۳- نظام نیمه آزادی و آزادی های تحت نظارت سامانه های الکترونیکی.....	۹۰
پیوست قوانین و مقررات	۹۳
فهرست منابع.....	۱۵۲



فصل اول – قواعد کلی حاکم بر اجرای احکام کیفری



بند ۱- دادستان، مجری احکام کیفری

ماده ۴۸۴ (اصلاحی ۱۳۹۴/۳/۲۴) - اجرای احکام کیفری بر عهده دادستان است و «معاونت اجرای احکام کیفری» تحت ریاست و نظارت وی در مناطقی که رئیس قوه قضائیه تشخیص می‌دهد، در دادسرا عهده‌دار این وظیفه است.

تبصره ۱- معاونت اجرای احکام کیفری، می‌تواند در صورت ضرورت دارای واحد یا واحدهای تخصصی برای اجرای احکام باشد.

تبصره ۲- معاونت اجرای احکام کیفری یا واحدی از آن می‌تواند با تصویب رئیس قوه قضائیه در زندان‌ها و یا موسسات کیفری مستقر شود. شیوه استقرار و اجرای وظایف آنها به موجب آیین‌نامه‌ای است که ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزیر دادگستری با همکاری رئیس سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

تبصره ۳- در حوزه قضایی بخش، اجرای احکام کیفری به عهده رئیس دادگاه و در غیاب وی با دادرس علی‌البدل است.

۱. در تبصره (۲) ماده (۴۸۴)، اما اجرای احکام مدنی وظیفه دادگاه تصویب آیین‌نامه قضایی توسط هیئت وزیران، مغایر اصول ۱۵۶ و ۱۵۷ قانون اساسی شناخته شد. (نظریه شورای نگهبان).
۲. اجرای احکام کیفری بر عهده دادستان است، با توجه به مواد ۴۸۹ و ۴۹۰ دادگاه موظف است پس از قطعیت حکم، پرونده را به اجرای احکام کیفری ارسال نماید،
۳. درباره مرجع اجرا و رسیدگی به اعتراض دستور اخذ وجه‌الکفاله و ضبط وثیقه صادره توسط قاضی دادگاه بخش. (رجوع شود به نظریه ۷/۱۱/۲۰-۹۴-۳۲۱۵-۷.ح.ق: ذیل

احکام کیفری تشکیل می‌شود و در این معاونت، قاضی اجرای احکام انجام وظیفه می‌کند چنانچه در حوزه قضایی، این معاونت تشکیل نشده باشد، اجرای احکام توسط معاونین دادستان یا دادیاران با ارجاع دادستان و نیز در حوزه قضایی بخش مطابق تبصره ۳ ماده ۴۸۴ قانون فوق‌الذکر، توسط رئیس دادگاه (رئیس حوزه قضایی) و در غیاب وی توسط دادرس علی‌البدل صورت می‌پذیرد و در فروض اخیرالذکر، شرط مقرر برای قاضی اجرای احکام در تبصره ماده ۴۸۵ این قانون، جاری نمی‌باشد؛ لذا در فرض سؤال، انجام وظیفه اجرای احکام توسط دادیار یا دادرس دادگاه بخش که فاقد شرایط قاضی اجرای احکام می‌باشند، فاقد اشکال قانونی است. (نظریه ۷/۹۴/۲۲۷۰-۹۴/۸/۲۳.ح.ق.)

۶. با توجه به تصریح ماده ۴۰۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ که تمام وظایف و اختیارات دادرس، از جمله شرکت در جلسه

ماده ۲۴ همین قانون).
۴. اختیار و وظیفه مذکور در تبصره ۳ ماده ۴۸۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات و الحاقات بعدی برای رئیس دادگاه بخش (رئیس حوزه قضایی بخش) در اجرای احکام کیفری، قائم به شخص وی نبوده و لکن از باب وظایف و اختیارات دادستان می‌باشد؛ بنابراین در صورت وجود عذر در اجرای وظیفه و اختیار مزبور، رئیس حوزه قضایی بخش می‌تواند نسبت به تفویض اختیار به دادرس علی‌البدل دادگاه بخش که به موجب ماده ۲۴ قانون فوق‌الذکر می‌تواند عهده‌دار وظایف دادستان گردد، اقدام نماید و در قوانین جاری معنی در این خصوص پیش‌بینی نشده است. (نظریه ۷/۹۴/۲۸۴۸-۱۳۹۴/۱۰/۱۹.ح.ق.)

۵. مطابق ماده ۴۸۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات و الحاقات بعدی در حوزه قضایی که رئیس قوه قضائیه تشخیص دهد معاونت اجرای

محاكمه و دفاع از كيفرخواست در مواردی كه به جرائم موضوع صلاحیت دادگاه کیفری يك، در خارج از حوزه قضایی دادرسی محل وقوع جرم رسیدگی می‌شود، برعهده دادرسی محل وقوع جرم است، بنابراین و با لحاظ این‌كه حوزه صلاحیت دادگاه کیفری يك، علی‌الاصول به‌صورت استانی است، لذا دادرسی محل وقوع جرم نیز در معیت دادگاه مزبور قرار داشته و در فرض مذکور منصرف از ماده ۲۶ قانون صدرالذکر است كه دادرسی محل وقوع جرم در خارج از حوزه صلاحیت اصلی دادگاه رسیدگی‌كننده به جرم باشد؛ لذا در نتیجه با توجه به ماده ۴۸۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، اجرای احكام به عهده دادستانی است كه علی‌الاصول دادستان صادركننده كيفرخواست مدنظر می‌باشد و اجرای احكام دادگاه کیفری يك نیز با دادرسی است كه در معیت آن انجام‌وظیفه می‌كند. بنابراین، در فرض ماده ۴۰۱ قانون صدرالذکر، دادرسی مجری حكم دادگاه کیفری يك، همان دادرسی محل وقوع جرم و صادركننده كيفرخواست كه صلاحیت رسیدگی به تحقیقات مقدماتی را داشته است، می‌باشد. (نظریه ۹۴/۵/۱۱-۷/۹۴/۱۱۷۰ ا.ح.ق).

قوانین مرتبط: اصلاح ماده ۳۴ آیین‌نامه اصلاحی قانون تشكيل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۹۵/۱/۲۲ رئیس قوه قضائیه: در اجرای ماده ۱۰ اصلاحی قانون تشكيل دادگاه‌های عمومی و انقلاب و بنابه پیشنهاد وزیر دادگستری، ماده ۳۴ آیین‌نامه اصلاحی قانون تشكيل دادگاه‌های عمومی و انقلاب و تبصره‌های آن به شرح زیر اصلاح می‌شود: ماده ۳۴- در هر حوزه قضایی شهرستان و هر يك از مجتمع‌های قضایی كلان‌شهرها يك یا حسب ضرورت چند واحد اجرای احكام مدنی به‌صورت متمرکز تشكيل می‌شود. واحد اجرای احكام مدنی به تعداد لازم مدیر اجرا،

دادورز و متصدی دفتری خواهد داشت. رئیس واحد اجرای احکام مدنی، رئیس حوزه قضایی یا معاون وی و در کلان‌شهرها سرپرست مجتمع قضایی یا معاون وی می‌باشد. در حوزه‌های قضایی بخش، اجرای احکام مدنی برعهده رئیس حوزه قضایی یا جانشین وی خواهد بود. پرونده‌های اجرای احکام مدنی تحت نظر دادگاه صادرکننده رأی بدوی یا اجرائیه با ارجاع به یکی از دادرسان علی‌البدل مطابق قانون اجرای احکام مدنی مصوب ۱۳۵۶، قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی (مصوب ۱۳۹۴) و سایر قوانین و مقررات مربوط اجرا می‌شود. تبصره ۱- واحد اجرای احکام مدنی در صورت ضرورت، با نظر رئیس حوزه قضایی و موافقت رئیس کل دادگستری استان به تعداد لازم دادرس علی‌البدل خواهد داشت. تبصره ۲- واحدهای اجرای احکام مدنی حسب ضرورت دارای شعب متعدد خواهد بود. ساختار، نحوه فعالیت و ساماندهی این واحدها بر اساس ضوابط قانونی و دستورالعمل مصوب رئیس قوه قضائیه می‌باشد. تبصره ۳- اجرای پرونده‌هایی که در شعب دادگاه‌ها در حال اقدام می‌باشند، پس از تمرکز اجرای احکام مدنی همچنان تا مختومه شدن در همان شعب ادامه خواهد یافت. تبصره ۴- اجرای احکام کیفری مطابق مقررات بخش پنجم قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات بعدی آن می‌باشد.

بند ۲- بررسی ساختار معاونت اجرای احکام کیفری

ماده ۴۸۵- معاونت اجرای احکام کیفری به تعداد لازم قاضی اجرای احکام کیفری، مددکار اجتماعی، مأمور اجرا و مأمور مراقبتی در اختیار دارد. تبصره- قاضی اجرای احکام کیفری باید حداقل سه سال سابقه خدمت قضایی داشته باشد.

۱. اطلاق ماده (۴۸۵) در خصوص نحوه استخدام، چگونگی فعالیت، وظایف و اختیارات مددکاران اجتماعی و مأموران مراقبتی این حیث که جنبه تقنینی دارد، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی شناخته شد. همچنین صلاحیت‌های اخلاقی و دینی در نحوه استخدام مددکاران باید ملحوظ نظر قرار گیرد. علاوه بر این در خصوص قسمت اخیر ماده در مورد تصویب آیین‌نامه، پس از اصلاح صدر ماده اظهار نظر خواهد شد. (نظریه شورای نگهبان).
 ۲. منظور از عبارت «سابقه خدمت قضایی» یا «سابقه قضایی» که در مواد مختلف قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن و از جمله مواد ۴۸۵، ۴۰۹، ۸۸، ۲۹۶ آمده است، مجموع مدت انجام وظیفه در سمت‌ها و مشاغل قضایی است و لذا احتساب مواردی نظیر مدت انجام کارورزی قضایی، اخذ مدرک تحصیلی بالاتر و سابقه آموزشی و نظایر آن‌ها به‌عنوان سابقه خدمت
- قضایی (در حکم و به مثابه خدمت قضایی) که در تعیین وضعیت استخدامی و حقوق و مزایای کارکنان قضایی، مؤثر و عمدتاً به‌منظور ایجاد انگیزه بیشتر است، به معنای اشتغال واقعی ایشان در سمت و مشاغل قضایی که در مواد قانون فوق‌الذکر مدنظر مقنن بوده است نمی‌باشد؛ زیرا قانون‌گذار وجود تجربه قضایی برای انجام پاره‌ای از امور قضایی و یا احراز برخی سمت‌های قضایی نظیر قاضی اجرای احکام و قاضی دادگاه اطفال و نوجوانان را ضروری دانسته است و کسب تجربه، تنها از طریق اشتغال عملی در مناصب قضایی قابل تحقق است و با مواردی نظیر تحصیل علم در مقاطع بالاتر و انجام کارآموزی قضایی حاصل نمی‌گردد؛ بنابراین در فرض سؤال، قاضی اجرای احکام کیفری با توجه به تصریح تبصره ماده ۴۸۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ باید حداقل سه سال سابقه عملی خدمت قضایی را دارا باشد. (نظریه ۷/۹۴/۱۵۷۹-)

۱۷/۶/۹۴ ا.ح.ق). شود و این معاونت ایجاد گردد.
۳. شرایط مقرر در تبصره ماده ۴۸۵ قانون آیین دادرسی کیفری و معاونتی ایجاد نشده است، وظایف مصوب ۱۳۹۲ ناظر به مواردی است که در یک حوزه قضایی، کیفری با ارجاع دادستان بر عهده بنا به تشخیص رئیس محترم قوه قضائیه، ایجاد معاونت اجرای احکام (نظریه ۹۴/۹/۳-۷/۹۴/۲۳۹۸ ا.ح.ق). کیفری در دادسرا ضروری دانسته

ماده ۴۸۶- قوه قضائیه به منظور انجام وظایف مددکاران اجتماعی، تشکیلات مناسبی تحت عنوان «مددکاری اجتماعی» را در حوزه قضایی هر شهرستان ایجاد می‌نماید.

ماده ۴۸۷- مددکاران اجتماعی از بین فارغ‌التحصیلان رشته‌های مددکاری اجتماعی، علوم تربیتی، روانشناسی، جامعه‌شناسی، جرم‌شناسی و حقوق استخدام می‌شوند.

تبصره- در رشته‌های مذکور، اولویت با فارغ‌التحصیلان رشته مددکاری اجتماعی است.

ماده ۴۸۸- در هر معاونت اجرای احکام کیفری، واحد سجل کیفری و عفو و بخشودگی برای انجام وظایف زیر تشکیل می‌شود:

الف- ایجاد بانک اطلاعاتی مجرمان خطرناک، متهمان تحت تعقیب و متواری و محکومان فراری

ب- تنظیم برگ سجل کیفری محکوم‌علیه در محکومیت‌های موثر کیفری با ثبت و درج مشخصات دقیق و اثرانگشت و تصویر وی به صورت الکترونیکی

پ- ثبت و ارسال درخواست عفو محکوم‌علیه و نیز پیشنهاد عفو یا تخفیف مجازات محکومان طبق مقررات

تبصره ۱- ترتیب ثبت و تنظیم این مشخصات، امکان دسترسی به این اطلاعات و چگونگی تشکیل و راه‌اندازی شبکه الکترونیکی سجل کیفری با رعایت مقررات راجع به دادرسی الکترونیکی و به موجب آیین‌نامه‌ای است که ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزیر دادگستری با همکاری رئیس سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

تبصره ۲- اقدامات موضوع بندهای (الف) و (ب) این ماده با همکاری نیروی انتظامی و نهادهای اطلاعاتی و امنیتی صورت می‌گیرد.

۱. سِجَل (به کسر اول و ثانی و اصطلاح به معنای اجرا، شناسنامه تشدید لام) در لغت به معنی عهدنامه، نامه احکام، نامه‌ای که قاضی در آن صورت دعاوی و حکم و اسناد را نویسد (معین، محمد، فرهنگ فارسی، ص ۵۳۷) و در محمود، سِجَل کیفری در نظام حقوقی ایران، ص ۷۶).

بند ۳- وظائف ابتدائی قاضی اجرای احکام کیفری

ماده ۴۸۹- وظایف قاضی اجرای احکام کیفری عبارت است از:

الف- صدور دستور اجرای احکام لازم‌الاجرای کیفری و نظارت بر شیوه اجرای آنها

ب- نظارت بر زندان‌ها در امور راجع به زندانیان

پ- اعلام نظر درباره زندانیان واجد شرایط عفو و آزادی مشروط مطابق قوانین و مقررات

ت- اعطای مرخصی به محکومان بر اساس قوانین و مقررات

ث- اتخاذ تصمیم درباره محکومان سالمند، مبتلایان به بیماری‌های روانی و

بیماری‌های جسمی صعب‌العلاج و سایر افراد محکوم نیازمند به مراقبت و توجه ویژه، از قبیل صدور اجازه بستری برای آنها در مراکز درمانی بر اساس ضوابط و مقررات

ج- اجرای سایر وظایفی که به موجب قوانین و مقررات برای اجرای مجازات‌ها وضع شده یا بر عهده قاضی اجرای احکام کیفری یا ناظر زندان قرار گرفته است.

۱. چون بزه‌های انتقال مال غیر و کلاهبرداری، دارای عناصر قانونی مختلف بوده و ارکان مادی و معنوی آنها نیز می‌تواند متفاوت باشد و بزه انتقال مال غیر صرفاً از حیث تعیین میزان مجازات، تابع احکام مربوط به کلاهبرداری است، بنابراین علی‌الاصول عدم برخورداری مرتکبین بزه کلاهبرداری (با شرایط مقرر در بخشنامه عفو) از عفو اعطایی، قابل تسری به مرتکبین بزه انتقال مال غیر نیست، مگر این‌که در بخشنامه عفو به کیفیت دیگری مقرر شده باشد؛ به‌طور مثال به جرائم در حکم کلاهبرداری و یا جرائمی که مجازات آنها مجازات کلاهبرداری است، تصریح شده باشد. (نظریه ۹۴/۶/۹/۷-۱۴۶۶/۱۴۶۶ ا.ح.ق).

آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ به قاضی اجرای احکام، اختیار اعطای مرخصی به زندانیان را اعطاء کرده و از این ماده، حصر چنین اختیاری به قاضی اجرای احکام، قابل استنتاج نیست و اثبات شیء، نفی ما عدا نمی‌کند. بنابراین با تمسک به این ماده، نمی‌توان از سایر اشخاصی که به‌موجب مقررات، مجاز به اعطای مرخصی هستند، سلب اختیار کرد. (نظریه ۹۴/۶/۱۱-۷/۹۴/۱۵۰۱ ا.ح.ق).

۳. مطابق ماده ۵۳۷ همین قانون «اجرای دستورهای دادستان و آراء لازم‌الاجرای دادگاه‌های کیفری در مورد ضبط و مصادره اموال، اخذ وجه التزام، وجه الکفاله یا وثیقه نیز جزای نقدی، وصول دپه، رد مال و یا ضرروزیان ناشی از جرم بر عهده معاونت اجرای احکام

۲. بند «ت» ماده ۴۸۹ قانون

کیفری است»؛ و طبق ماده ۱۰۹ دستورالعمل ساماندهی زندانیان این قانون «قرار تأمین خواسته مطابق مقررات اجرای احکام مدنی در اجرای احکام کیفری دادرسی مربوط اجرا می‌شود» درباره موارد مشابه به مواد ۵۳۷، ۱۱۱، ۵۲۹ و ۲۳۰ مراجعه شود. قوانین مرتبط: به ماده ۲۰ از مصوب ۱۳۸۴/۹/۲۰ مراجعه شود.

کاهش جمعیت کیفری زندان‌ها در بخش پایانی این کتاب (پیوست قوانین و مقررات) مراجعه شود.

به آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی تربیتی کشور و مصوب ۱۳۸۴/۹/۲۰ مراجعه شود.

ماده ۴۹۱- هرگاه قاضی اجرای احکام کیفری، رأی صادره را از لحاظ قانونی لازم‌الاجرا نداند، مراتب را با اطلاع دادستان به دادگاه صادرکننده رأی قطعی اعلام و مطابق تصمیم دادگاه اقدام می‌کند.

۱. در فرضی که در مورد شخصی به اعتبار اتهام واحد احکام محکومیت متعدد صادر شده باشد که در وضعیت فعلی بندت ماده ۴۷۴ آن را از موارد اعاده دادرسی قرار داده است اگر قاضی اجرای احکام از تطبیق دو حکم متوجه این امر شود و یکی از احکام در مورد محکوم‌علیه اجرا شده باشد قاضی اجرای احکام نمی‌تواند حکم بعد را در مورد محکوم‌علیه اجرا نماید. (رحمدل، منصور، آیین دادرسی کیفری ج ۳، ص ۲۱۱).

۲. چنانچه محکوم‌علیه به هر دلیل مدعی شود که رأی به وی ابلاغ نشده و از مفاد آن بی‌اطلاع بوده است با عنایت به این که ادعای عدم اطلاع می‌تواند از مصادیق ماد ۱۷۸ همین قانون باشد و دادگاه باید در این خصوص به موضوع رسیدگی قاضی اجرای احکام به استناد ماده ۴۳۲ دستور ارسال پرونده به دادگاه را صادر می‌نماید.

بند ۴- آراء کیفری قابل اجراء

ماده ۴۹۰- آراء کیفری در موارد زیر پس از ابلاغ به موقع اجرا گذاشته می شود:

الف- رأی قطعی که دادگاه نخستین صادر می کند.

ب- رأیی که در مهلت قانونی نسبت به آن واخواهی یا درخواست تجدیدنظر یا فرجام نشده باشد یا درخواست تجدیدنظر یا فرجام آن رد شده باشد.

پ- رأیی که مرجع تجدیدنظر آن را تأیید یا پس از نقض رأی نخستین صادر کرده باشد.

ت- رأیی که به تأیید مرجع فرجام رسیده باشد.

۱. با توجه به صدر ماده فوق، ابلاغ حکم محکومیت به محکوم علیه، شرط اجرای حکم است. حکمی که ابلاغ می شود باید قطعی بوده یا قطعی شود. بنابراین، قاضی اجرای حکم کیفری، قبل از شروع عملیات اجرای حکم باید از ابلاغ حکم، اعم از ابلاغ واقعی یا قانونی، اطمینان حاصل کند. (خالقی، آ.د.ک ص ۴۵۱).
۲. رأی قطعی در امور کیفری مادام که از طریق قانون نقض نشده است لازم الاجرا است و در فرض سؤال صرف داشتن پرونده در کمیسیون ماده واحده تعیین تکلیف اراضی مانع اجرای آن نیست. (از نظریه ۱۳۹۵/۴/۱۵-۷/۹۵/۸۹۲).
۳. چنانچه دادگاه مقررات تعدد جرم را از حیث تشدید مجازات اعمال نکند و حکم صادره قطعی شده باشد واحد اجرای احکام وظیفه ای جز اجرای حکم قطعی ندارد مگر این که حکم قطعی به یکی از طرق قانونی نقض یا فسخ گردد. (نظریه ۱۳۹۲/۱۰/۷-۷/۱۹۲۸).
۴. در صورتی که احد از اصحاب دعوی دو نفر را به عنوان وکیل به طور منفرداً یا مجتمعاً به دادگاه معرفی نماید، اوراق قضایی و از جمله دادنامه باید به هر یک از وکلا ابلاغ گردد. مبدأ احتساب مهلت تجدیدنظر یا واخواهی هر کدام از وکلا به صورت

انفرادی، تاریخ ابلاغ رأی به خود آن وکیل خواهد بود. بنابراین، در فرض مطروحه که رأی قطعی مرجع تجدیدنظر به محکوم‌علیه و یکی از وکلای وی ابلاغ شده و به وکیل دیگر ابلاغ نشده است، با توجه به مواد ۴۵۴، ۳۸۰ و بند پ ماده ۴۹۰

قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات و الحاقات بعدی، مادام که به وکیل دیگر، ابلاغ نشده است، قابل اجرا نیست. (نظریه ۱۳۹۴/۱۰/۳۰-۷/۹۴/۳۰۱۰ ا.ح.ق).

ماده ۴۹۲- هرگاه رأی، در خصوص اشخاص متعدد صادر شده باشد و در موعد مقرر بعضی از آنان اعتراض و یا درخواست تجدیدنظر یا فرجام کرده باشند، پس از گذشت مهلت اعتراض و یا تجدیدنظر یا فرجام در مورد بقیه لازم‌الاجرا است.

ماده ۴۹۳- اعتراض و یا درخواست تجدیدنظر یا فرجام درباره یک قسمت از رأی، مانع از اجرای سایر قسمت‌های لازم‌الاجرای آن نیست.

بند ۵- قواعد کلی اجرای آراء کیفری

ماده ۴۹۴- عملیات اجرای رأی با دستور قاضی اجرای احکام کیفری شروع می‌شود و به هیچ وجه متوقف نمی‌شود، مگر در مواردی که قانون مقرر نماید.

۱. رأی قطعی در امور کیفری مادام که از طریق قانون نقض نشده است لازم‌الاجرا است و در فرض سؤال صرف داشتن پرونده در کمیسیون ماده واحده تعیین تکلیف اراضی مانع اجرای آن نیست. (نظریه ۱۳۹۵/۴/۱۵-۷/۹۵/۸۹۲ ا.ح.ق).

۲. در مورد قانون حفظ کاربری اراضی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴ و اصلاحات بعدی سال ۱۳۸۵، چنانچه بر اثر تغییر کاربری از ناحیه مالک، حکم بر محکومیت غیابی وی به جزای نقدی و قلع و قمع بنا صادر شود، به لحاظ این که جزای نقدی جنبه شخصی داشته و قلع و قمع بنای احداثی خارج از مجازات شخصی بوده و متوجه مال می‌شود و در